

Пособчук О. О.,
аспірант

Національного університету «Кієво-Могилянська академія»

БАГАТОКОМПОНЕНТНІ МОДЕЛІ ПРИЙМЕНИКОВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ СЛОВА УКРАЇНСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА ІСПАНСЬКОЇ МОВ З ПОСЛІДОВНИМ РОЗГОРТАННЯМ СТРУКТУРИ

Анотація. У статті досліджується форма вираження прийменникових еквівалентів слова української, німецької та іспанської мов, які у своєму складі мають більше двох компонентів. Виявляються та зіставляються моделі, за якими утворені ці одиниці. Аналізуються модель з послідовним розгортанням.

Ключові слова: еквівалент слова, прийменниковий еквівалент слова, препозиціоналізація, модель, модель з послідовним розгортанням.

Постановка проблеми. Вивчення мовної динаміки та перехідних процесів з кожним роком привертає все більшу увагу лінгвістів, яка зумовлена тим, що це дає змогу прогнозувати тенденції розвитку як всієї мовної системи, так і її окремих частин. Яскравим прикладом такої динаміки є явище еквівалентності слова та функціонування так званих еквівалентів слова. Ці одиниці не належить до жодної зі структурних категорій мови і вважаються елементами перехідних рівнів мовної системи [1, с. 5]. Зокрема, за рахунок таких одиниць унаслідок різноманітних міжчастининомовних переходів постійно поповнюються прийменникові системи багатьох мов.

Український германіст І. Буніятова, розрізняючи вслід за структуралістами мовні зміни, які не спричиняють або спричиняють руйнацію всієї системи, «модифікацію» (англ. *modification*) і «заміщення» (англ. *replacement*), або власне «зміну» (англ. *change*) [2, с. 184], зазначає, що модифікації відбуваються «постійно, не завжди фіксуються мовознавцями і є свого роду перехідними ланками в еволюції мовної системи. Вони передують власне змінам, які за своєю природою є заміщенням однієї фонемі, морфемі, лексемі, семемі іншою» [3].

Розглядаючи німецькі сполуки, еквівалентні прийменникам, Е. Бенеш зазначає, що навряд чи доречно ставити питання щодо їхнього граматичного статусу та беззаперечно зараховувати їх або до класу фразеологізмів, або до класу прийменників [4, с. 33]. Він вважає, що до вирішення цього питання варто залучати теорію центру та периферії мовних категорій та одиниць, запроповану для дослідження таких явищ мовознавцями Празької школи [4, с. 33]. На думку представників Празької лінгвістичної школи, елементи периферії відрізняються від центральних тим, що вони виявляють меншу інтегрованість у систему, менше функціональне навантаження, а також меншу частотність [5, с. 13]. Ф. Данеш вважає, що межі як між центром і периферією, так і між суміжними категоріями відкриті та хиткі і між ними є перехідна зона [5, с. 14].

Метою пропонованої статті є виявлення закономірностей формування прийменникових еквівалентів слова української, німецької та іспанської мов, які у своєму складі мають більше двох компонентів, різноаспектний аналіз і зіставлення властивостей форми вираження зазначених одиниць. Досягнення цієї мети сприятиме розв'язанню загальнолінгвістичної проблеми статусу одиниць проміжних рівнів у різних мовах, зокрема прийменникових еквівалентів слова.

Дослідженню цих одиниць присвячені праці Л. Бутко, В. Гарсія Ебри, А. Гутьєрреса, А. Загнітка, К. Койке, Д. Коуфал, К. Леманна, К. Ліндквіста, А. Лучик, Й. Майбауера, М. Морери, Е. Наньєса, Р. Рогожникової, Х. Уеди, Х.Л. Хонрубія, Й. Шредера та ін. Результати теоретичних досліджень також відображені у лексикографії. Ідеться, зокрема, про праці Р. Рогожникової, А. Лучик, О. Антонової, І. Мейзерської. Проте в сучасному мовознавстві відсутні системні зіставні дослідження прийменникових еквівалентів слова української, німецької та іспанської мов, що зумовлює необхідність різноаспектного зіставлення цих одиниць.

Виклад основного матеріалу дослідження. У цій праці термін *прийменниковий еквівалент слова* вживається на позначення лексико-граматичної одиниці, що складається з двох та більше компонентів і співвідноситься за своїми семантичними і граматичними властивостями із ціліснооформленим лексичним прийменником.

У статті першочергова увага приділяється зіставленню форми вираження прийменникових еквівалентів слова (далі – ЕС) української, німецької та іспанської мов. Це пояснюється тим, що у становленні форми вираження завершується процес творення мовного знака [6, с. 16]. Структурний аналіз одиниць сприяє вирішенню нагальних потреб уточнення вихідних уявлень про системні зв'язки у мові і поглибленню знань про її структурну організацію [6, с. 13].

Прийменникові еквіваленти слова української, німецької та іспанської мов утворюються за різними моделями, які можна умовно розділити на 3 види: базові моделі, моделі з послідовним, або ланцюговим, розгортанням компонентів, та моделі з віялоподібним розщепленням компонентів. Принципи моделювання еквівалентів слова та методика їх дослідження детально розроблені А. Лучик [1, с. 8]. Отже, моделлю, услід за А. Лучик, вважаємо лінгвістично виведену структуру граматичних конструкцій, яка відображає механізм породження мовою її одиниць [1, с. 4].

У моделях з послідовним, або ланцюговим, розгортанням компонентів, утворених на базі прийменникових еквівалентів слова, кожен наступний компонент приєднується до попереднього за допомогою другого чи третього кроків формування структури [6; 1; 7; 8; 9]. Такі моделі виявлено у досліджуваному матеріалі всіх трьох мов. На відміну від моделей з віялоподібним розщепленням компонентів, що перебувають у парадигматичних зв'язках, компоненти в моделях із послідовним розгортанням послідовно вступають у синтагматичні зв'язки. Наприклад, модель *v* → *обмін* → *на*, де до початкового компонента *v* за допомогою I кроку формування структури приєднується компонент *обмін*, що, у свою чергу, на II кроці формування структури еквівалента слова поєднується з компонентом розгортання *на*. Таке розгортання моделі відбиває два різновиди синтагматичних зв'язків у складі цього прийменникового еквівалента слова.

У досліджуваному матеріалі української мови побудовано 13 моделей з послідовним поєднанням компонентів, у досліджуваному матеріалі німецької мови – 14 моделей, у матеріалі іспанської мови – 17. В усіх трьох мовах майже всі вони представлені двокроковими структурами. Зокрема, в українській мові двокроковими є всі 13 моделей. У німецькій мові 13 двокрокових моделей і лише одна трикрокова структура *auf* → *gleicher* → *Höhe* → *mit* (схема Praep – Adj3fs – N3fs – Praep). Еквівалентами цього прийменникового ЕС в українській та іспанській мовах є двокрокові прийменникові ЕС: *нарівні з* та *al nivel de*. В іспанській мові трикроковою є лише одна модель з послідовним розгортанням структури – *a ambos lados de* (схема Praep – Adjmpl – Nmpl – Praep), усі інші 16 – двокрокові. Порівняємо вживання чотирик компонентних прийменникових ЕС німецької та іспанської мови у реченнях: *Als Autor nicht nur auf gleicher Höhe mit dem Zeitgeist Ihrer Gesellschaft zu sein, sondern einen Schritt voraus?* (3 газети); *Corría el agua por las zanjas excavadas a ambos lados de la trocha, un murmullo tenaz y soñoliento acompasado a los remotos fusilazos de la tormenta, que ya debía estar descargando sobre los que faenaban en los caladeros de Argónida* (Х.-М. Кабальєро Бональд).

В українській мові найпродуктивнішим щодо функціонування у ролі початкового компонента в моделях з послідовним розгортанням структури є прийменник *в* (*y*). Він фіксується у восьми моделях: *v* (*y*) → *залежності* → *від* (схема Praep → N6fs → Praep), *v* (*y*) → *зв'язку* → *з* (*zi*) (схема Praep → N6ms → Praep), *v* (*y*) → *напрямі* (*напряму*) → *до* (схема Praep → N6ms → Praep), *v* → *обмін* → *на* (схема Praep → N4ms → Praep), *v* (*y*) → *порівнянні* → *з* (*zi*) (схема Praep → N6ns → Praep), *v* (*y*) → *протиставленні* → *до* (схема Praep → N6ns → Praep), *y* → *відповідності* → *до* (схема Praep → N6fs → Praep), *y* → *відповідь* → *на* (схема Praep → N4fs → Praep). Компонентом розгортання на II кроці в трьох з них є прийменник *до*, ще у двох – прийменник *на*, у двох – прийменник *з* (*zi*), в одній моделі – прийменник *від*.

У німецькій мові найпродуктивнішим початковим компонентом у моделях з ланцюговим розгортанням компонентів є прийменник *in*, він фіксується у трьох моделях: *im* → *Austausch* → *gegen* (схема Praep – N3ms – Praep), *im* → *Verhältnis* → *zu* (схема Praep – N3ns – Praep), *in* → *Hinsicht* → *auf* (схема Praep – N3fs – Praep): **Im**

Verhältnis zu ihnen geht es also nicht nur darum, wie wir sie, sondern auch, wie sie uns behandeln: als Repräsentanten eines Landes, von dem man sich gerade wegen seiner engen Verwandtschaft besonders deutlich absetzt (Д. Шванітц); *Daß sich die R. d. F. nur in Hinsicht auf Bezugsfarben beurteilen läßt, ist ein Ausdruck der Relativität von Farbwirkungen überhaupt* (Г. Ольбріх).

В іспанській мові у п'яти моделях у ролі початкового компонента фіксується прийменник *a*, виявляючи найбільшу продуктивність: в одній трикроковій (*a* → *ambos* → *lados* → *de* (схема Praep – Adjmpl – Nmpl – Praep)) та в чотирьох двокрокових (*a* → *expensas* → *de* (схема Praep – Nfpl – Praep), *a* → *lo largo* → *de* (схема Praep – Adj – Praep), *a* → *mediados* → *de* (схема Praep – Adjmpl – Praep), *a* → *juzgar* → *por* (схема Praep – Vinf – Praep)). У трьох двокрокових моделях компонентами розгортання на I кроці формування структури виступають іменні частини мови: в одній іменник жіночого роду у формі множини *expensas*, в іншій – субстантивованій прикметник з артиклем *lo largo*, а в третій – прикметник у формі чоловічого роду множини *mediados*. В одній моделі компонентом розгортання на I кроці формування структури виступає інфінітив дієслова *juzgar*. Компонентами розгортання на останньому кроці в усіх п'яти моделях виступають прийменники: у чотирьох – *de*, в одному – *por*. Наприклад: *Me formó, supo desarrollar en mí lo que era excepcional, a expensas de lo demás* (І. Уппеа); *También don Ubaldo parecía sentirse renovado a mediados de mayo, se sentía como reluciente* (А. Помбо).

Прийменник *en* виявляє меншу продуктивність, виступаючи в ролі початкового компонента в чотирьох моделях з послідовним розгортанням структури іспанської мови. Дві з них утворені на базі прийменниково-іменниково-прийменникових трикомпонентних ЕС, одна – на базі прийменниково-прикметниково-прийменникового трикомпонентного ЕС, одна – прийменниково-займенниково-прийменникового трикомпонентного. У моделях, утворених на базі прийменниково-іменниково-прийменникових ЕС, компонентами розгортання на I кроці формування структури є іменники жіночого та чоловічого роду у формі множини, а компонентом розгортання на II кроці – прийменник *de* (*en* → *aras* → *de* (схема Praep – Nfpl – Praep)) та *en* → *terminos* → *de* (схема Praep – Nmpl – Praep)). Порівняємо вживання цих ЕС у реченнях: *Y en jerga psicoanalítica de la doctora León: Inmolarse en aras de la discutible felicidad que la disgregación de uno mismo puede proporcionar a otro* (К. Гайте). Ще у двох моделях з початковим компонентом *en* компонентами розгортання на I кроці виступають прикметник та займенник, а компонентами розгортання на II кроці – прийменники *con* та *a* (*en* → *común* → *con* (схема Praep – Adj – Praep), *en* → *cuanto* → *a* (схема Praep – Pron – Prae)): *Para una mente racional, aquella prueba dejaba mucho que desear en cuanto a su posible objetividad* (Х.Х. Бенітес).

У трьох моделях з ланцюговим розгортанням української мови як початковий компонент зафіксовано прийменник *на*. Це моделі *на* → *відміну* → *від* (схема Praep – N4fs – Praep), *на* → *чолі* → *з* (схема Praep – N6ns – Praep) та *на* → *шляху* (*шляхах*) → *до* (Praep – N6ms(pl) – Praep). Порівняємо вживання цих ЕС у реченнях: *Двері відчинила Ірина, Ірина Михайлівна: всі вчителі, на відміну від людей*

інших професій, навіть академіків, мають повне ім'я, яке утверджується не тільки в школі, а й дома (Ю. Мушкетик); Помату, ледве переставляючи ноги, зайшло четверо хлопчаків на чолі з малим Тарасенком (Ю. Яновський); **На шляху до Італії Генріх святкував Різдво в Бургундії** (П. Загребельний).

Однакову продуктивність щодо функціонування в ролі початкового компонента в моделях з послідовним розгортанням структури в німецькій мові виявляють прийменники *auf*, *ohne*, *zu* та сполучник *als*. Кожен із них фіксується у двох моделях.

Прийменник *auf* виступає в якості початкового компонента в одній двокроковій моделі та в одній трикроковій моделі. Вони утворені на базі прийменникових ЕС *auf dem* → *Weg* → *zu* (схема Praep – N3ms – Praep) та *auf* → *gleicher* → *Höhe* → *mit* (Praep – Adj3fs – N3fs – Praep). У двокроковій моделі компонентом розгортання на I кроці формування структури є іменник чоловічого роду у формі давального відмінка однини, а на II кроці – прийменник *zu*, який визначає керування давальним відмінком усього прийменникового ЕС: **Auf dem Weg zu unserem neuen Planquadrat näherten wir uns von Nordosten, wo Zamonien von Gebirgsketten zerschnitten war** (В. Моєрс). У трикроковій моделі компонентом розгортання на I кроці виступає прикметник *gleich*, на II кроці – іменник жіночого роду у формі давального відмінка множини *Höhe*, а на III кроці – прийменник *mit*: **Als Autor nicht nur auf gleicher Höhe mit dem Zeitgeist Ihrer Gesellschaft zu sein, sondern einen Schritt voraus?** (З газети).

У двох моделях початковим компонентом виступає прийменник *ohne*, компонентом розгортання на I кроці формування структури виявляються іменники жіночого роду у формі давального відмінка однини, а на II кроці – прийменники *an* та *auf*, відповідно: *ohne* → *Anknüpfung* → *an* (схема Praep – N4fs – Praep), *ohne* → *Rücksicht* → *auf* (схема Praep – N4fs – Praep). Обидва прийменникові ЕС, на базі яких утворено ці моделі, вимагають після себе знахідного відмінка, зберігаючи керування останніх компонентів розгортання – прийменників *an* та *auf*: **Weil die Oppositionellen ohne Rücksicht auf die äußeren Umstände Streit im eigenen Lager angezettelt, das Tabu gebrochen hatten, fanden sie bei ihren politischen Richtern keine Gnade** (В. Енґлер).

У двох моделях з початковим компонентом прийменником *zu* компонентами розгортання на I кроці формування структури виступають іменники чоловічого та жіночого роду у формі давального відмінка однини, а компонентами розгортання на II кроці – прийменники *von* та *an*: *zum* → *Unterschied* → *von* (схема Praep – N3ms – Praep), *zur* → *Erinnerung* → *an* (схема Praep – N3fs – Praep). Прийменниковий ЕС першої моделі керує давальним відмінком, як і його останній компонент – прийменника *von*: **Die alte Internationale – die Zweite, 1889 in Paris gegründet, zum Unterschied von der Ersten, die 1864 Karl Marx auf die Beine gebracht hatte – wurde wiederbelebt, als der Kalte Krieg schon in voller Blüte stand** (В. Брандт). ЕС другої моделі також зберігає керування знахідним відмінком останнього компонента – прийменника *an*: **Dort hängen die Käfige noch immer zur Erinnerung an die Strenge der apostolischen Kirche** (Д. Шванітц).

На базі прийменникових ЕС німецької та іспанської мов побудовано по дві сполучниково-іменниково-при-

йменникові моделі з послідовним розгортанням структури. У німецьких ЕС початковим компонентом виступає сполучник *als*, компонентами розгортання на I кроці формування структури – іменники жіночого та середнього роду у формі називного відмінка однини, а компонентами розгортання на II кроці – прийменники *auf* та *für*: *als* → *Antwort* → *auf* (схема Konj – N1fs – Praep), *als* → *Entgelt* → *für* (схема Konj – N1ns – Praep). Обидва прийменникові ЕС керують знахідним відмінком, як і їхні кінцеві компоненти – прийменники *auf* та *für*: **Entstanden als Antwort auf die Weltmarktkonkurrenz durch die USA und Japan, stellt das sich herausbildende Institutionengefüge Europa mehr als einen internen Markt dar** (У. Бек). У моделях цього типу іспанської мови початковим компонентом виступає сполучник *como*, компонентами розгортання на I кроці формування структури – іменники жіночого та чоловічого роду у формі однини, а компонентом розгортання на II кроці – прийменник *de*: *como consecuencia de* (схема Konj – Nfs – Praep), *como resultado de* (схема Konj – Nms – Praep). Порівняємо вживання цих іспанських двокрокових ЕС сполучниково-іменниково-прийменникового походження у реченнях: **Como consecuencia de tales cargos, el comité procedió a destituir y encarcelar al alcalde de Hasparren, a los oficiales municipales y al juez de paz, nombrando otros en sus puestos** (Х. М. Фахардо); **Y los dirigentes en los asuntos civiles mejorarán como resultado de esta creencia en el reino celestial** (Х.Х. Бенітес).

Дві прийменниково-іменниково-прийменникові моделі прийменникових ЕС німецької мови з послідовним розгортанням структури мають однаковий компонент розгортання на II кроці формування структури – прийменник *auf*. Початковими компонентами цих моделей є прийменники *mit* та *unter*, а компонентами розгортання на I кроці – іменники жіночого та чоловічого роду у формі давального відмінка однини, відповідно: *mit* → *Rücksicht* → *auf* (схема Praep – N3fs – Praep), *unter* → *Hinweis* → *auf* (схема Praep – N3ms – Praep). Обидва прийменникові ЕС зберігають керування знахідним відмінком останнього компонента *auf*: **Mit Rücksicht auf mein gespanntes Verhältnis zu diesem Richter und die Interessen meiner Mandanten habe ich Mandate, die mich zu einer Verteidigung vor seiner Kammer genötigt hätten, regelmäßig abgelehnt und denen, die mich beauftragen wollten, auch die Gründe gesagt** (Г. Ганновер); **Nicht viel hatte gefehlt und ich hätte mich unter Hinweis auf die offene Tür für unser Eindringen entschuldigt, als uns die Kellnerin bat, Platz zu nehmen, wo immer wir wollten, und jedem von uns eine Speisekarte reichte** (І. Шульце).

В іспанській мові однакову продуктивність щодо функціонування в ролі початкового компонента в моделях з послідовним розгортанням структури виявляють прийменники *con* та *de*. Кожен із них зафіксовано у двох моделях іспанської мови. Усі зазначені моделі з таким початковим компонентом є прийменниково-іменниково-прийменниковими трикомпонентними структурами. Обидві моделі з початковим компонентом *con* мають той самий компонент розгортання на II кроці – прийменник *a*, компонентами розгортання на I кроці виступають іменники жіночого роду у формі однини та множини: *con* → *referencia* → *a* (схема Praep – Nfs – Praep) і *con* → *vistas* → *a* (схема Praep – Nfpl – Praep). Наприклад: **Trato de ver las posibilidades de adaptación en el medio en que ahora se encuentran y también**

con vistas a su integración en la sociedad -hizo una pausa, para calibrar el efecto de sus palabras (Х.Л. Томас Гарсія). У моделях з початковим компонентом *de* компонентами розгортання на I кроці є іменники чоловічого та жіночого роду однини, а на II кроці – прийменники *con* та *de*, відповідно: *Su Majestad la Reina desea que sus Damas vistamos de acuerdo con un chic standard* (Р. Ернандес); *Un día se presentó un hombre que dijo que trabajaba de guardamuebles o algo así, y que venía de parte de la hija de la señora Rosón con el encargo de llevárselo todo a un almacén* (Х. Марсе).

Непродуктивним початковим компонентом у моделях з послідовним розгортанням української мови є прийменник *з*, він фіксується тільки в одній моделі: *з* → *розрахунку* → *на* (схема Праер – N2ms – Праер). Компонентом розгортання на I кроці формування структури виступає іменник чоловічого роду у формі родового відмінка однини, а на II кроці – прийменник *на*: *Експедиція була розрахована на дві літніх навігації. З розрахунку на такий час і були відпущені на неї кошти, матеріали, харчі та все інше* (З. Тулуб).

В іспанській мові невисоку продуктивність у ролі початкових компонентів у моделях з послідовним розгортанням структури виявляють прийменники *por* та *so*: кожен із них фіксується в одній моделі. В обох моделях компонентами розгортання на I кроці є іменники чоловічого роду у формі однини, а на II кроці – прийменники *a* та *de*, відповідно: *por respeto a* (схема Праер – Nms – Праер), *so pretexto de* (схема Праер – Nms – Праер). Наприклад: *Pero no soy cura y no voy a absolvete por respeto a tu desgracia, si es lo que buscas* (А. Буеро Валльєхо).

Остання модель з послідовним розгортанням німецької мови представлена партикулярно-прислівниково-прийменниковою конструкцією: *nicht* → *weit* → *von* (схема Pс – Adv – Праер), що керує давальним відмінком: *Es ist nicht weit von der Bahnhofstraße in die Blumenstraße* (Б. Шлінк).

В українській мові побудована всього одна партикулярно-дієприслівниково-прийменникова модель з послідовним розгортанням структури *не* → *кажучи* → *про* (схема Pс – Part – Праер): *Так ні, хвалив Тарас за Корсунь, – не кажучи вже про Черкаси, і за недавній Канів* (В. Шевчук).

Зіставивши моделі прийменникових ЕС української, німецької та іспанської мов з послідовним розгортанням структури за частотністю початкових компонентів, можна зробити висновок, що найбільш продуктивними початковими компонентами є прийменники *в(у)* в українській мові, *in* у німецькій мові та *a* в іспанській мові. Репрезентативним є той факт, що ці прийменники є міжмовними еквівалентами. Трохи меншу продуктивність виявляє український прийменник *на*, німецький *auf* та іспанський *en*. Інші початкові компоненти є менш продуктивними.

В усіх трьох мовах останніми компонентами моделей є прийменники. Як в українській, так і в німецькій мові, прийменникові ЕС, на базі яких утворені моделі з послідовним розгортанням структури, зберігають відмінкове керування останнього компонента. Для іспанської мови аналіз за цим показником є нерелевантним, оскільки в ній граматична категорія відмінка не представлена.

За частотністю кінцевих компонентів моделей з послідовним розгортанням в українській мові переважає прийменник *до*, він фіксується у ролі компонен-

та розгортання останнього кроку в чотирьох моделях (*в(у)* → *напрямі(напрямку)* → *до*, *в(у)* → *протилежності* → *до*, *у* → *відповідності* → *до*, *на* → *шляху(шляхах)* → *до*). Порівняно менш частотним є прийменники *з(зі)* та *на*. Кожен з них фіксується в трьох моделях (*в(у)* → *зв'язку* → *з(зі)*, *в(у)* → *порівнянні* → *з(зі)*, *на* → *чолі* → *з*, *в* → *обмін* → *на*, *у* → *відповідь* → *на*, *з* → *розрахунку* → *на*). Прийменник *від* як кінцевий компонент фіксується у двох моделях (*в(у)* → *залежності* → *від*, *на* → *відміну* → *від*), а прийменник *про* є найменш частотним кінцевим компонентом: він прослідковується тільки в одній моделі з послідовним розгортанням (*не* → *кажучи* → *про*).

У німецькій мові найчастотнішим компонентом розгортання останнього кроку є прийменник *auf*, він входить до складу п'яти моделей (*als* → *Antwort* → *auf*, *in* → *Hinsicht* → *auf*, *mit* → *Rücksicht* → *auf*, *ohne* → *Rücksicht* → *auf*, *unter* → *Hinweis* → *auf*). Прийменники *zu*, *von* та *an* виявляють меншу частотність, кожен з них є компонентом розгортання останнього кроку у двох моделях: *auf dem* → *Wege* → *zu*, *im* → *Verhältnis* → *zu*, *nicht* → *weit* → *von*, *zum* → *Unterschied* → *von*, *ohne* → *Anknüpfung* → *an*, *zur* → *Erinnerung* → *an*. Найменш продуктивними в ролі кінцевих компонентів є прийменники *für*, *mit* та *gegen*: кожен з них фіксується в одній моделі з послідовним розгортанням (*als* → *Entgelt* → *für*, *auf* → *gleicher* → *Höhe* → *mit*, *im* → *Austausch* → *gegen*).

В іспанській мові найчастотнішим компонентом розгортання останнього кроку є прийменник *de*, він входить до складу десяти моделей (*a* → *ambos* → *lados* → *de*, *a* → *expensas* → *de*, *a* → *lo largo* → *de*, *a* → *mediados* → *de*, *como* → *consecuencia* → *de*, *como* → *resultado* → *de*, *de* → *parte* → *de*, *en* → *aras* → *de*, *en* → *terminos* → *de*, *so* → *pretexto* → *de*). Прийменники *a* виявляє меншу частотність, він є компонентом розгортання останнього кроку в трьох моделях: *con* → *referencia* → *a*, *con* → *vistas* → *a*, *en* → *cuanto* → *a*, *por* → *respeto* → *a*. Найменш продуктивними у ролі кінцевих компонентів є прийменники *con* та *por*: вони фіксуються у двох та одній моделі, відповідно (*de* → *acuerdo* → *con*, *en* → *común* → *con*, *a* → *juzgar* → *por*).

Отже, у досліджуваному матеріалі української мови побудовано 13 моделей з послідовним, або послідовним, поєднанням компонентів, у досліджуваному матеріалі німецької мови – 14 моделей, у матеріалі іспанської мови – 17.

В усіх трьох мовах майже всі моделі є двокроковими структурами. Зокрема, в українській мові двокроковими є всі моделі (13), у німецькій мові – 13, в іспанській – 16. Окрім цього, у німецькій та іспанській мовах побудовано по одній трикроковій моделі.

Проаналізувавши частинимовне походження компонентів моделей з послідовним розгортанням структури, можна зробити висновки, що переважна більшість моделей трьох зіставлених мов є прийменниково-іменниково-прийменниковими конструкціями (12 прийменникових ЕС в українській мові, 10 прийменникових ЕС в німецькій мові, 9 в іспанській). В українській мові зафіксовано одну партикулярно-дієприслівниково-прийменникову конструкцію, у німецькій мові – одну партикулярно-прислівниково-прийменникову, в іспанській мові – одну прийменниково-дієслівно-прийменникову. Окрім цього, у німецькій та іспанській мовах виявлено по 2 сполучниково-іменниково-прийменникові конструкції. Прийменни-

кові ЕС прикметникового походження зафіксовано в німецькій та іспанській мовах: по одній трикроковій моделі в німецькій та іспанській мовах та 3 приєднано-прикметниково-приєднано-приєднано іспанські ЕС. В іспанській мові також виявлено один трикомпонентний приєднано-приєднано-приєднано походження.

Висновки. Отже, зіставлення структурних властивостей приєднано-приєднано-приєднано слова української, німецької та іспанської мов дасть змогу прогнозувати шляхи поповнення та тенденції розвитку приєднано-приєднано-приєднано класу одиниць у системі зазначених мов. Ураховуючи той факт, що українська, німецька й іспанська мови належать до трьох різних груп індоєвропейської мовної родини (слов'янської, германської та романської) і у структурі їхніх приєднано-приєднано-приєднано виявлено низку подібних рис, таке дослідження відкриває широкі перспективи компаративно-типологічного вивчення препозиціоналізаційних процесів в інших різноструктурних мовах. Узагальнюючи, можна сказати, що зіставлення приєднано-приєднано-приєднано слова в мовах інших груп та родин відкриє нові горизонти для подальших теоретичних спостережень за властивостями мовної системи та дією мовного механізму. Такі дослідження будуть вагомим внеском у розвиток не тільки зіставного, а й загального мовознавства, типології та преекладознавства.

Література:

1. Лучик А.А. Властивості форми вираження еквівалентів часток в українській мові / А.А. Лучик // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВЦ КДПУ, 2003. – Вип. 48. – С. 3–9.
2. Lehmann W.P. Historical Linguistics / W.P. Lehmann. – 3rd ed. – London : Routledge, 1992. – 288 p.
3. Буніятова І.Р. Типологія мовних змін в історичній перспективі / І.Р. Буніятова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/SocGum/Vknlu/fil/20091/8.pdf>.
4. Beneš E. Präpositionswertige Präpositionalfügungen / E. Beneš // Sprachsystem und Sprachgebrauch : Festschrift für Hugo Moser zum 65. Geburtstag. – Düsseldorf : Schwann, 1974. – S. 33–52.
5. Daneš F. The relation of centre and periphery as a language universal / F. Daneš // Travaux linguistiques de Prague 2: Les problèmes du centre et de la peripherie du système de la langue. – Prague, 1966. – S. 9–21.

6. Бутко Л.В. Багатокомпонентні моделі неповнозначних лексичних комплексів (НЛК), співвідносних із частками, з ланцюговим розгортанням, віялоподібним розщепленням і віялоподібним згортанням структури / Л.В. Бутко // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВЦ Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, 2007. – Вип. 73. – С. 20–26.
7. Лучик А.А. Граматична структура прислівникових еквівалентів української мови / А.А. Лучик // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград, 2000. – Вип. 30. – С. 65–77.
8. Лучик А.А. Еквіваленти слова в українській і російській мовах : автореф. дис. ... док. філол. наук. – К., 2001. – 34 с.
9. Лучик А.А. Теорія і практика моделювання базових прислівникових еквівалентів слів російської мови / А.А. Лучик // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград, 1999. – Вип. 16. – С. 34–46.

Пособчук О. О. Многокомпонентные модели предложных эквивалентов слова украинского, немецкого и испанского языков с последовательным нанизыванием структуры

Аннотация. В статье исследуется форма выражения предложных эквивалентов слова украинского, немецкого и испанского языков, которые в своем составе имеют больше двух компонентов. Выявляются и сопоставляются модели, по которым образованы эти единицы; анализируются модели с последовательным нанизыванием.

Ключевые слова: эквивалент слова, предложный эквивалент слова, препозиционализация, модель, модель с последовательным нанизыванием.

Posobchuk O. Multi-Component Models of Prepositional Equivalents of Words of Ukrainian, German and Spanish with Successive Unfolding of Structure

Summary. The article deals with research of the expression form of prepositional equivalents of words of Ukrainian, German and Spanish with more than two components. The author explores and compares structural models of these units and analyzes models with successive unfolding.

Key words: equivalent of word, prepositional equivalent of word, prepositionalization, model, model with successive unfolding.